

ADATTÁR.

A sárospataki nyomda leltárai. (1666., 1669., 1674.)

1. Némelyek azt állítják, hogy Sárospatakon már a XVI. században volt nyomda. A WINDISCH-féle Ungarisches Magazin IV-ik k. 450-ik lapján ugyanis az olvasható, hogy «Saáros-Patak hatte gleichfalls (előtte Csepregről volt szó) eine Druckerey, in der des J. V. BALSARATI Werke gedruckt wurden». Ennek az állításnak igazságát — sajnos — nem tudjuk teljes hitelességgel ellenőrizni, mert BALSARÁTI Vitus János spataki tanár († 1575) nyomtatásban megjelent latin (*De remediis pestis prophylactis*. H. n. 1564. RMK. III. 531.) és magyar (*Az keresztényi vallás ágazatának rövid summája*. 1571. Spataki Füzetek. 1864 : 229.) munkájából egy példány sem maradt ránk. E WINDISCH-közölte adaton kívül egyetlenegy adatot sem ismerünk, mely arról beszélne, hogy Sárospatakon már a XVI. században nyomda működött volna. (FRAKNÓI V. *Pázmány P. és kora* I. 35. lapján tévesen sorolja a pataki nyomdát a XVI. századi magyar nyomdák közé.) Nem is valószínű, hogy volt itt nyomda a XVI. században, mert lehetetlen, hogy 8 év leforgása alatt a BALSARÁTI munkáin kívül valami egyéb nyomtatvány is ki ne került volna az ottani sajtó alól. BALSARÁTI tanártársának, SZIKSZÓI FABRITIUS Vazulnak munkái, köztük a BALSARÁTI felett tartott halotti beszéd is, Wittenbergben jelentek meg (RMK. III. 579., 604., 658.). Valószínű, hogy BALSARÁTI művei is Wittenbergben nyomattak. Könyvészeti irodalmunk XVI. századi sárospataki nyomtatványt nem ismer.

Mások azt mondják, hogy ők 1606-ból, illetőleg 1618-ból ismernek spataki nyomtatványt. Így pl. SZIRMAY Antal történetíró azt állítja, hogy: «Tractatus pacis sub nomine Pacificationis Viennensis Decreto Regni insertus, dein *Patakini sub titulo Reconciliationis cum Hungaris A 1606. factae typis proculus*» (*Notitia hist. com. Zempl. Budae*, 1804. pag. 129. v. ö. *Adalékok Zempl. vm. tört. 5 : 300*). Följegyzése szerint tehát a bécsi békekötés pontjai 1606-ban Patakon nyomattak ki. SZIRMAY azonban téved, mert SZABÓ-HELLEBRANT szerint (RMK. III. 1026) e békepontok 1606-ban először Bécsben (a kiadási hely megnevezése nélkül)

majd Prágában nyomattak ki. CORNIDES Dániel pedig *Bibliotheca Hungarica* c. művében (Pestini, 1792), a 73. lapon azt írja, hogy a *Genethliaca in natalem Puelli D. Sigismundi Rakoci . . .* c. füzet Patakon jelent meg 1618-ban (*Patachini, 1618.*). SZABÓ K. azonban ezt a kiadási hely megjelölése nélkül megjelent alkalmi füzetet kassai nyomtatványnak minősíti (RMK. II. 380.).

2. Teljesen megbízható, hiteles forrásaink szerint csak a XVII. sz. harmincas éveiből vannak adataink arra nézve, hogy I. RÁKÓCZY György erdélyi fejedelem komolyan tervezte egy nyomdának Sárospatakon való felállítását. TOLNAI István spataki ref. lelkész ugyanis 1635 márc. 2-án kelt levelében ezt írja I. RÁKÓCZY Györgynek: «Az typographiának elkészítésére tudom nagyságodnak szorgalmatos gondja vagyon, mindazáltal mégis alázatosan könyörgünk nagyságodnak, mint kegyelmes fejedelmünknek, hogy legyen oly reá való vigyázása nagyságodnak, hogy rövid idő alatt készüljön el. Soha meg nem mondhatjuk minemű nagy szükségünk vagyon reá».¹ SZILÁGYI Sándor I. RÁKÓCZY Györgynek TOLNAIHOZ 1636 aug. 12-én Gyulafejevárról írott levele alapján,² melyben a fejedelem arról értesíti TOLNAIT, hogy «most az odakivaló 3 prelumhoz való minden eszközöket csinálják és egynehányféle szedőmatricéket csináltatnak»: bizonyosra vette (I. RÁKÓCZY Györgyről írott művében, a 290. lapon), hogy a sárospataki nyomda három sajtóval már 1636-ban felállított. Később azonban, mikor MEDGYESI Pálnak III. RÁKÓCZY Zsigmondhoz 1649 okt. 22-én kelt levelét olvasta, helyesbítette korábbi megállapítását. MEDGYESI e levelében ugyanis a nyomda felállítását javasolja a hercegnek. «Igen jó volna — úgymond — ha Nagyságtok Typographiának erectioja felől is gondolkodnék Patakon: az idvezült urunk sok szép Typusi csak rosdában állanak: hiszem egy ház nem sokat tenne Nagyságtoknak és holmi famüszerbeli segítettés. Találkoznék, aki conventio nélkül is örömet felvállalná azt a hivatalt, mint szintén Váradon; sőt az a váradi is örömet segéte erectiojában, csak Nagyságtok kívánná s venné, pro tempore Typographust is mindjárt illendőt találnánk bele».³ ZSIGMOND herceg aztán és édesanyja, LORÁNTFY Zsuzsánna, részint a MEDGYESI, részint az általuk Sárospatakra hívott COMENIUS sürgetésére a nyomdát rövid idő alatt föl is szereltetik, úgy

¹ Prot. egyh. és isk. lap. 1875. 778. l.

² Prot. egyh. és isk. lap. 1875. 802. l.

³ Erdélyi Prot. Közlöny. 1876. 320. l.

hogy RHENIUS György nyomdász 1650 végén már meg is kezdi a nyomtatást.¹ A nyomda első terméke COMENIUS pataki paedagogiarchának *Primiŕiae laborum...* c. s RÁKÓCZY Zsigmondnak ajánlott munkája, melynek címlapján az 1650. és 1651. évszám olvasható.² RHENIUSnak 1657-ben bekövetkezett halála után ROSNYAI János volt az udvari nyomdász, a collégiumnak 1671 okt. 20-án történt elüzetéséig, amikor a tanárokkal és tanulókkal együtt ő is elmenekül Debrecenbe, magukkal vivén a könyvtár megmentett könyveit (anyakönyv, stb.) a nyomdai felszereléssel³ s a félbehagyott nyomtatvánnyal (CZEGLEDI: *Sion vára*, RMK. I. 1187.) együtt. ROSNYAI a nyomdai felszerelést a debreceni nagytanács háznál ládába elraktározva (DR. CSÜRÖS: *A depr. városi nyomda tört.* 147. l.), 1672 febr. havában a pataki menekült tanárokkal: PÓSAHÁZIVAL és BUZINKAIVAL, meg a tanulókkal Gyulaféjérvárra vándorol, hol APAFI Mihály fejedelem az üres BETHLEN-collegiumban telepíti le őket. ROSNYAI, bár a debreceni tanács 1672 jún. 23-án meghívja őt az ottani nyomda élére, nem megy Debrecenbe, hanem Erdélyben bujdosik s Kolozsváron folytatja s végzi be 1675-ben a *Sion vára* c. mű nyomtatását. (4r. 656 l.) Két évvel később (1677) azonban már Debrecenben találjuk, hol haláláig (1682) a városi nyomda vezetője volt.⁴

Ez az I. RÁKÓCZY György által alapított s fia III. R. ZSIGMOND által teljesen felszerelt s működésbe hozatott nyomda tehát 21 évig működött s ez idő alatt SZABÓ K. és SZTRIPSZKY adatai szerint 62 magyar és 35 latin, összesen 97 nyomtatvány került ki sajtói alól, nem említve néhány olyan *hely nélkül* megjelent nyomtatványt (PÓSAHÁZI vitairatai, az 1667-iki *vízszolyi kánonok* stb.), melyek valószínűleg Sárospatakon nyomattak.

A Debrecenbe vitt nyomda azonban nem folytathatta többé működését, mert összes betűit, felszerelésével együtt, a labanchadak elpusztították 1706 okt. 21-én.⁵

¹ BOD Péter szerint (Erdélyi Féniks, B. 2. lev.) a pataki nyomdát LORÁNTFY Zs. állította fel 1650 tájban.

² Részletes ismertetése SZILÁGYI Sándortól: M. Könyvszemle. 1886. 11. l.

³ SZINYEI Gerzson: A főiskolai nyomdáról. (Spataki Ref. Lapok, 1905. 299. lap.)

⁴ DR. CSÜRÖS id. m. 338., 118., 126. l.

⁵ SZÜCS: Debr. tört. III. 716. («A pataki tipographia ott [t. i. a tanács-háznál] levén, a betűk kiforgattak és elhordattak.») CSÜRÖS id. m. 147. *Sz. Ref. L.* 1905. 300. l.

A sárospataki nyomda 1650—1660-ig, LORÁNTFY Zsuzsánna haláláig († 1660 ápr. 18.) a fejedelmi RÁKÓCZY-családé volt, 1660-ban LORÁNTFY Zs. a spataki collegiumnak hagyományozta. A collegium birtokában működött 1671-ig.

Az alább közölt három leltár meglepő részletességgel sorolja föl e nyomda teljes felszerelését az utolsó gyertyatartóig. Az első két leltár címéből kitűnik, hogy azok készítésénél a collegium rektora is jelen volt. E becses leltárak arról is tájékoztatnak, hogy a nyomda mellett azzal kapcsolatosan *könyvkötőműhely* is volt berendezve. Az 1666-iki leltár gazdag adataiból a nyomda épülete, annak nagysága, beosztása és teljes felszerelése is rekonstruálható. A második leltár a zempléni diocesisnek 1669 febr. 6-án Sárospatakon hozott egyházmegyei határozata alapján készült.¹ A nyomdával kapcsolatosan könyvraktárhelyiség is volt. Ezt igazolja az a körülmény, hogy az említett egyházmegyei gyűlés admoneálta a typographust, hogy «a Typosokra és nyomtatott Exemplarokra gondott viseljen, akarkit be ne bocsasson, hogy idő nap előtt az Exemplarokat el ne lopják.»²

A harmadik leltár Debrecenben készült a városi tanácsháznál, 4 évvel a collegium elűzése után.

Részletes adataival mindhárom leltár becses adalék a magyarországi XVII. századi nyomdászat és könyvkötészet történetéhez. Mindhárom leltár a sárospataki ref. főiskolai könyvtár kéziratárában őriztetik, abban az 1113. sz. *Rákócziána* nevet viselő gyűjtéletes kötetben, melyet SZOMBATHI János spataki tanár és könyvtárnok 1805-ben köttetett be Sárospatakon. Az 1666-iki, mely egy hosszában kettéhajtott iv papiros 1—5 lapjára van írva, 4-ik, az 1669-iki (félivpapiros, hosszában kettéhajtvá, 1-ső lapja beírva) a 6-ik, az 1674-iki pedig (mely szintén félivpapiros, 1—3 lapja beírva) az 5-ik darab az értékes gyűjteményben.³

¹ «A Bötök Másálása felől rendelték: Hogy mihellát a mostani munkákat elvéghezi a Typographus egy terminusson Másállyák meg.» *Az alsózepléni egyházmegye jkvei.* III. k. 847. l. (Kéziratár.)

² *Az alsózepléni em. jkvei.* III. 850. l.

³ A gyűjtéletes kötet többi darabjai: 1. Catalogus Librorum Illustr. Sigismundi Rakoczi Inventatorium. 2. Catalogus Librorum Cl. Stephani Simándi. 3. Fragmentum Catalogi antiqui Libror. Bibliothecae Collegii Ref. S. Patakiensis. 7. Series Professorum in Ref. Collegio S. Patakino. 8. Series togatorum Patakiensium. 9. Series librorum Bibliothecae S. Patakinae. Ao. 1728.

*I. Inventatio Typorum Latinorum, Graecorum & Hebraeorum Illustr.
Scholae Sáros Patachinae. Ao. 1666. Die 6. Aprilis.*

Praesentibus Rev. ac Clarissimis viris Steph. Comáromi, Pauli Szántai & Scholae Praefatae Rectoribus inchoata & absoluta.

Hebraea Cicero. Cent. 1. Lib. 36.

Graeca Cicero. Cent. 1. Lib. 116.

Sequuntur Typi Latini.

1. Canon Magnus. Cent. 2. Lib. 90.
2. Canon Parvus. Cent. 1. Lib. 117.
3. Secunda Magna. Cent. 2. Lib. 73.
4. Secunda Parva. Cent. 2. Lib. 34.
5. Paragon Antiqua. Cent. 1. Lib. 119.
Item. — — Lib. 106.
6. Paragon Cursiva. Cent. 2. Lib. 15.
Item. Cent. 1. Lib. 39.
7. Tertia Antiqua. Cent. 1. Lib. 67.
Item. Cent. 1. Lib. 83.
8. Tertia Cursiva. Cent. 2. Lib. 15.
Item. — — Lib. 118.
9. Media Antiqua. Cent. 2. Lib. 18.
Item. Cent. 1. Lib. 92.
10. Media Cursiva. Cent. 1. Lib. 80.
Item. Cent. 1. Lib. 118.
11. Cicero Antiqua. Cent. 1. Lib. 82.
Item. Cent. 1. Lib. 136.
12. Cicero Cursiva. Cent. 2. Lib. 15.
Item. Cent. 1. Lib. 69.
13. Gármont Antiqua. Cent. 2. Lib. 76.
14. Gármont Cursiva. Cent. 2. Lib. 34.

Külömb külömbféle czifrák.

— — Cent. 2. Lib. 10.

Kalendáriumhoz való czifrák avagy jegyek.

— — Cent. 1. Lib. 82.

Summa Cent. 48. Lib. 40.

Egesz öregbik Alphabetum het czifrájával együt, egeszlen meg van.

Második Alphabetum, öreg utan valo, czifrájával együt meg vagyon.

Harmadik Alphabetum, czifrájával együt egészlen meg vagyon.

Negyedik Alphabetum, ket bötü (h. u.) es az kissebbik czifra héjával vagyon.

Az hulladék bötük, az harmadik rendbeli B. J. és H. héjával vagyon, az czifrák egészlen vadnak s-meg szaporodtak egy sassal s-özzel.

Compactoriához való vas szerszámok.

Meg vadnak az regi Inventálás szerént.

Compactoriához valo egyéb eszközök.

Compactoriához valo hoszu asztal, két sép ládájával, egyike plehes, numer. 1.

Az Turculárok öregek numer. 3. közép szerő nr. 4. Summa numr. 7.

Varro láda hat vashoroggal együt numer. 1.

Aranyazashoz valo párna nr. 1.

Mecző Gyalu kolcsostul. nr. 1.

Mecző Gyalu agy vasa nélkül nr. 1.

Enyvező lábas réz serpenyő nr. 1.

Könyverő pöröly nr. 1.

Fel kez verő nr. 2.

Olló nr. 1.

Asztalosnak valo hoszu nyelő kés. nr. 1.

Vy keresztyen csinálta szaru nyeleő kés. nr. 1. nintsen.

Veső fa nyelestől nr. 1. az másik nintsen.

Ráspolly nr. 1.

Kés köszorülő aczél. nr. 1. nintsen.

Csíríznek valo fa edény borosztájával együt. nr. 1.

Festekhez valo borosta. nr. 1. nintsen.

Könyv hátát sinorozo, öreg és apro deszka, sinorjával együt. nr. 2.

Deszka gyalu vasastul. nr. 3.

Kétkez vono. nr. 1.

Füresz, kesz eszközevel. nr. 1.

Veszszős gyertya tartó, hammu vésőstől. nr. 1. nintsen.

Formalo vas linea. nr. 1.

Formalo fa linea. nr. 2. egyik nintsen.

Simito csont nyelestöll. nr. 2.

Sorof tablaja nelkeöll. nr. 3.

Bé sotulni valo öreg deszka. nr. 2.

- Ket apro be sotulni valo deszka nintsen.
 Donat fedeléhez valo deszka tabla jó. nr. 48.
 Szenelő vagy szegő vas üstöczke, vas lábastoll. nr. 1.

Typographia pitvara.

- Aytaia meczet czifrázattal valo, sarkvasas, hevederes, plehes, kolcsos. nr. 1.
 Keő kentse, vagy katlanka, nr. 1.
 Bal kezre nyilo, gerendas öreg kamora.
 Aytaia bellett, sarkvasas, plehes, kolcsos. nr. 1.
 Vas keresztet ablak, ablak ráával, üveg nelkeöll. nr. 2.
 Pitvarboll job kezre nyilo gerendas szoba: aytaia bellett, vas kelincses, sarkvasas, hevederes. nr. 1.
 Kemenczeje zöld kályhás, kívül fűtő. nr. 1.
 Vas rostélyos, paraszt üvegkarikás, négy felé nyilo hat ablaka: huszon egy karika hejával. nr. 6.
 Négy szegő lábas asztal.
 Három rosz egyes székek.
 Bötü tarto theca. nr. 2.
 az előtt üres volt, most typus benne. nr. 16.
 X. Bötünek valo materia libr. 21.
 Prælum, avagy saito minden hozza tartozó eszközevel, jo. nr. 2.
 Vas Gyerta tarto. nr. 2.
 Jo punctura. nr. 3.
 Ollo pengelye nélkül. nr. 1. deest.
 Kopot vesük fa nyelestől. nr. 2.
 Hitván reszelők. nr. 2.
 Keresztes veső. nr. 1.
 Vas rámat srofolo pörölyöcske. nr. 1.
 Patko verő, fa nyelestől. nr. 1.
 Nyomtatáshoz valo kesz laptá. nr. 2.
 Gyántár főző réz fazék fedelestől, lábastoll. nr. 1.
 Tekkelyre valo jo vas ráma. nr. 4.
 Bötühöz valo cásták, az Typographiaban paria. nr. 29.
 Az Coetus Bibliothecájában paria. nr. 13 & unus.
 Bötühöz valo hajok. nr. 8.
 Bötü szedő vas. nr. 6.
 Fa, nr. 2.

II. Inventatio Typorum Latinorum, Graecorum & Hebraeorum. Illustr. Scholae S. Patachinae. Anno Domini 1669 Die 19 Novembris Praesentibus Rever. ac Clar. Viris Paulo Szanthal & Scholae praefatae Rectoribus inchoata & Die praefato Mensis ejusdem absoluta.

Hebraea Cicero.	Cent. 1. Lib.	37.
Graeca Cicero.	Cent. 2. Lib.	9.

Sequuntur Typi Latini.

1. Canon Magnus.	Cent. 2. Lib.	100.
2. Canon Parvus.	Cent. 2. Lib.	5.
3. Secunda Magna.	Cent. 2. Lib.	89.
4. Secunda Parva.	Cent. 2. Lib.	27.

5. Paragon Antiqua.	Cent. 2. Lib.	117.
6. Paragon Cursiva.	Cent. 3. Lib.	47.
7. Tertia Antiqua.	Cent. 2. Lib.	117.
8. Tertia Cursiva.	Cent. 3. Lib.	38.
9. Media Antiqua.	Cent. 4. Lib.	6.
10. Media Cursiva.	Cent. 3. Lib.	105.
11. Cicero Antiqua. Partim Cursiva	Cent. 4. Lib.	52.
12. Cicero Cursiva.	Cent. 2. Lib.	86.
13. Gármont Antiqua.	Cent. 3. Lib.	16.
14. Gármont Cursiva.	Cent. 1. Lib.	104.

Külömb külömb fele cziffrák. Cent. 2. Lib. 9.

Kalendariumhoz valo cziffrák avagy Jegyek. Cent. 1. Lib. 83.

Egesz eöregbik Alphabetum hét cziffrával edgyütt egeszlen megh van.

Masodik Alphabetum, öregh utan valo cziffrával edgyütt, megh vagon.

Harmadik Alphabetum cziffrával edgyütt egeszlen megh vagon.

Negyedik Alphabetum. (ket betü) H & U es az kissebb cziffra hijjal vagon.

Az hulladek betü az harmadik rendbeli B. J. és H. hijjal vagon.

Az Cziffrák egeszlen vadnak s' megh szaporodtanak edgy Sással s eözzel.

Ujjobban szaporodott két Banyasz Csakannyal.

Compactoriahoz valo yas szerszámok.

Summa horum omnium, Cent. 48. Libr. 92.

*III. Inventatio Typorum Latinorum Graecorum & Hebraeorum
Illustr. Scholae SPatachinae facta Debreczinj A: 1674. Mens.
January Die 13.*

Hebraea Cicero duarum Castar. Cent. 1. Libr. 52.

Graeca Cicero duarum Castar. Cent. 1. Libr. 74.

Sequuntur Typi Latini.

1. Canon Magnus conf. duar. castar. Cent. 2. Libr. 38.
2. Canonis Parvi conf. una casta. Cent. 1. Lib. 7.
Altera Casta ejusdem Can. Par. Cent. 1. Lib. 14.
3. Secunda Magna duar. Castar. Cent. 2. Lib. 76.
4. Secunda parva Castar. duar. Cent. 2. Libr. 2.
Tertia Casta ejusdem 2 dae par. Libr. 98.

5. Paragon antiqua trium Castorum Cent. 2. Libr. 94.
6. Paragon Cursiva trium Castar. Cent. 2. Libr. 106.
Ejusdem Cursivae quarta Casta confusa Libr. 22.
7. Tertia antiqua quatuor Castarum. Cent. 2. Libr. 74.
8. Tertia Cursiva quatuor Castarum Cent. 3. Libr. 22.
9. Media Antiqua quatuor Castarum Cent. 2. Libr. 2.
Eadem Antiqua Media duarum Castar. Cent. 1. Libr. 38.
10. Media Cursiva quinque Castor. Cent. 2. Libr. 70.
11. Cicero Antiqua, quatuor Castarum. Cent. 2. Libr. 62.
12. Cicero Cursiva quatuor Castarum. Cent. 2. Libr. 18.
13. Gármunt Antiqua 4. Castarum Cent. 2. Libr. 12.
14. Gármunt Cursiva 4. Castarum Cent. 1. Libr. 104.

Külömb külömb féle floresek.

Két Castaval conf. Cent. 1. Libr. 100.

Kalendariumhoz valo jegyek. Castar. duarum. Cent. 1. Libr. 70.

Media Antiqua, Cursiva két kis Ládában. Cent. 1. Libr. 90.

Cicero Antiqua, Cursiva, confusa két Ládában. Cent 1. Libr. 44.

Cicero Antiqua, Cursiva két Ládában conf. Paragon. Cent. 1. Libr. 41.

Media Graeca egy Ládában. Libr. 48.

Cicero Graeca egy Ládában. Libr. 69.

Masodik Ládában Cicero Graeca. Libr. 88.

Secunda Magna egy Ládában. Libr. 48.

Tertia Graeca conf. Cent. 1. Libr. 48. egy Ládában.

Kalendariumhoz valo media signatura egy Ládában. Cent. 1. Libr. 90.

Uj Garmunt Antiqua, többekkel edgyüt egy Ládában. Libr. 43.
 Hoszszu Ládabeli uj Typusok. Cent. 2. Libr. 88.
 Gármont Antiqua Cursiva egy Ládában. Libr. 55.
 Summa Cent. 55. Libr. 47.

A Prælumhoz tartozo eszközök.

Meg vagyon a kissebbik prælum minden szerszámával a Rámák Srophjain kívül.

Az eöreg prælumis a szerént, két rámájával edgyütt; edgyikben nints srofja, a másikban vagyon hatt.

A két prælumhoz valo fundamentum Rez kettő. Hasonloképpen Réz-Tygelyj, a nagy —s— kicsin fannak prælumhoz.

Az Eöreg prælumhoz ket oszlopa elmaratt még Patakon.

A Betü szedeshez valo Vinckelhak vannak hatan.

A két prælumhoz valo, öszve-járo, ket vas-gyertya tarto.

Vagyon egy félágu patkoverő.

Vagyon hat gyarlo stroph rámában való.

Vagyon három szegü strophlo vas.

Vagyon két gyarlo punctura.

Prælumhoz valo fa strophok.

Az öreg Alphabetum egeszlen megh van.

Masodik Alphabetum, öreg utan, megh van.

Harmadik Alphabetum megh van V. hijjával.

Negyedik Alphabetum sok hijjával van. Ugymint nintsen a B. F. H. J. O. T. X. Z. V.

Az ötödik betü vagyon H. U. V. hijjával.

A hulladék betük vannak tizenöten.

Ugymint két H. három M., egy E. két N. három S. két V. egy R. s-L.

Könyvek vegeben, s-Titulus eleiben levő cifrak. nro. 26.

Compactoriahoz valo tizenhet czifrazo vas. egy raspoly, és egy arany Lineat illető czifrazo vas.

A XVII. századból, tudunkkal, egyetlen magyar nyomdának sem maradt ránk olyan részletes leltára három különböző évről, mint a sárospataki nyomdái. Nyomdatörténeti, könyvkötészeti s általában mű-

velődéstörténeti szempontból igen becses források e leltárak. Az első leltár szerint 1666-ban a nyomda betűállománya 48 mázsa és 40 font; 1669-ben 48 mázsa és 92 font; 1674-ben pedig 55 mázsa és 47 font volt.

HARSÁNYI ISTVÁN.

Ének a részzegegről.

SZILÁDY Áron gyűjteményével a kecskeméti városi könyvtárba került egy régi magyar nyomtatványtöredék, melynek betűi azonosak a XVII. századi löcsei nyomtatványokéval. Terjedelme 31 verssor, tárgya: elmélkedés a részzegegről. Ez az ének irodalmunkban és könyvészetünkben eddig tudtommal ismeretlen, tehát új adalék a *Régi Magyar Könyvtár*-hoz. A sárospataki nagy énekmutató sem tud róla (HARSÁNYI István szíves értesítése szerint). Nevezetes szava a *zuhatar*, melynek döntő szerepe volt egy Jókai-polemiában. (L. *Vasárnapi Ujság* 1881. é. 46. sz. 734. l.; *M. Nyelvőr* 1881. é. 563. l.; *M. Nyelvtört. Szótár* III. k. 1294. h.) Töredékünk szövege a következő:

(Előlap.)

TAnullyon minden nép raytam tólt példámbol
 Fejemen el-forgot nyomoruságombol,
 Kit rendel meg-irok nem őnmutatásból,
 Sőt Istenhez fordult poenitentiából.

Urnak kezeiben büntetesül efni,
 Rettenetes dolog ellene hazudni,
 Ha ki mit Istennek szíben kezd fogadni,
 Tőkélletefféggel meg-is kell azt adni.

Régen mondta Dávid ő Soltár könyvében,
 Negyven kilentzedik kedves énekében,
 Ha mit az Istennek fel fogadsz hűtődben,
 Ne tétovázz, add meg-telleyes életedben.

Kegyres Iftenemnek én-is fel-fogadám,
 Hogy az részzegeget mezfíze távoztatnám.

.....

(Hátlap.)

Zuhatar módgyára fzegény lelkem bufult,
 Mint el-hagyot árva tsak magának szorult,
 Tsak alig hogy néha kétféggben nem borult,
 Sathán probájában voltam nagy nyomorult.